

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

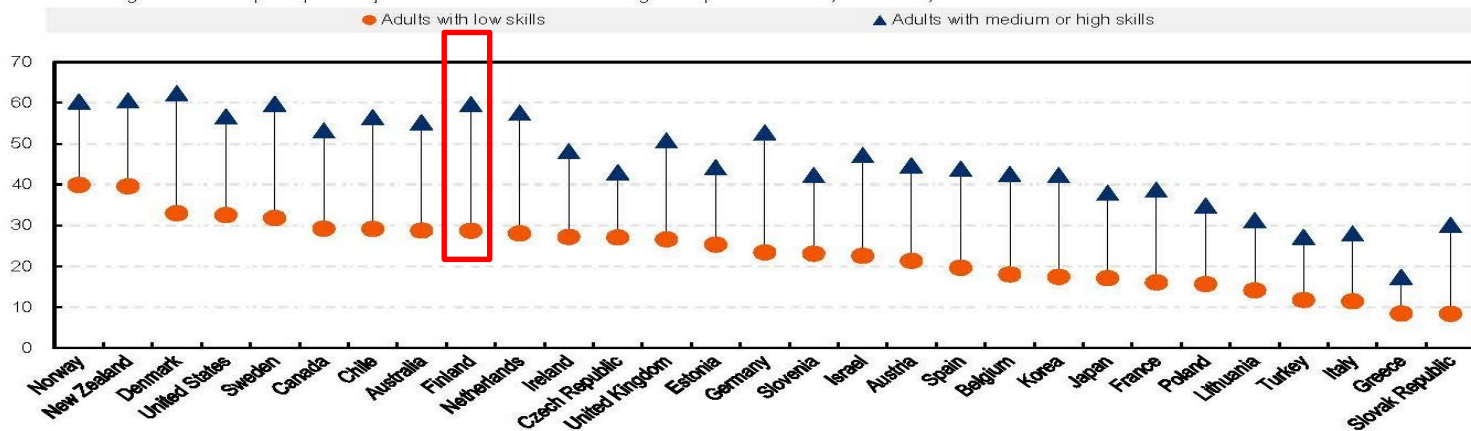
Aliedustettujen ryhmien osaaminen

*Esittely ja evästeet jatkuvan oppimisen uudistuksen seurantaryhmälle 29.5.2020
Erityisasiantuntija Saara Ikkelä
Opetus- ja kulttuuriministeriö*

Tilannekuva

- Jatkuvan oppimisen uudistuksen yhteydessä aliedustetuilla ryhmillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka osallistuvat vähän aikuisten koulutukseen
- Suomessa erot aikuiskoulutukseen osallistumisessa heikon osaamistason ja keskitason tai vahvemman osaamistason omaavien kesken ovat OECD-maiden suurimpia

Figure 4.6. Participation gap between low and medium/high skilled adults is largest in the OECD
Adults aged 25-64 who participated in job-related education and training in the past 12 months, 2012/2015, %

Osallistumisessa on merkittäviä ryhmien välisiä eroja

- 60% keskitason tai hyvät perustaidot omaavista ja vain 29% heikot perustaidot omaavista osallistuu
- 64% 25-54-vuotiaista ja vain 35% yli 55-vuotiaista osallistuu
- 66% työllisistä ja vain 33% työttömistä osallistuu

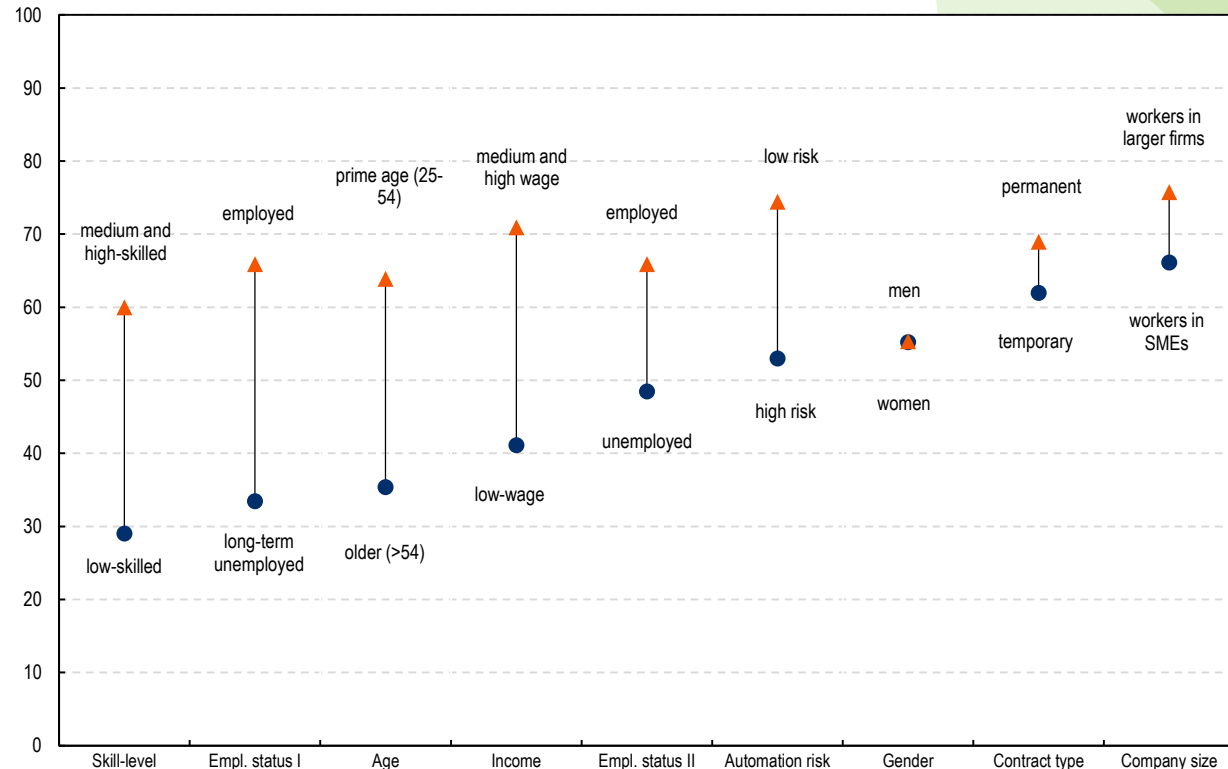

Figure 0.4. There are large participation gaps between groups
Share of adults participating in education and training, by group, 2012, %

Heikot perustaidot lisäävät riskiä syrjäytyä

- Heikompien perustaitojen ja perusasteen varassa olevilla on korkeampi työttömyysaste, vaikeampi työllistyä ja heidän riskinsä menettää työpaikkansa on suuri
- Teknologinen kehitys, osaamisvaatimusten kasvaminen sekä käynnissä oleva kriisi todennäköisesti vain kiihdyttävät tätä kehitystä
- Heikosti koulutetut aikuiset altistuvat voimakkaasti työmarkkinoiden muutosten seurauksille, mikä lisää tarvetta päivittää ja lisätä heidän osaamistaan työelämässä pysymiseksi

Heikompien perustaitojen ja perusasteen varassa olevat aikuiset

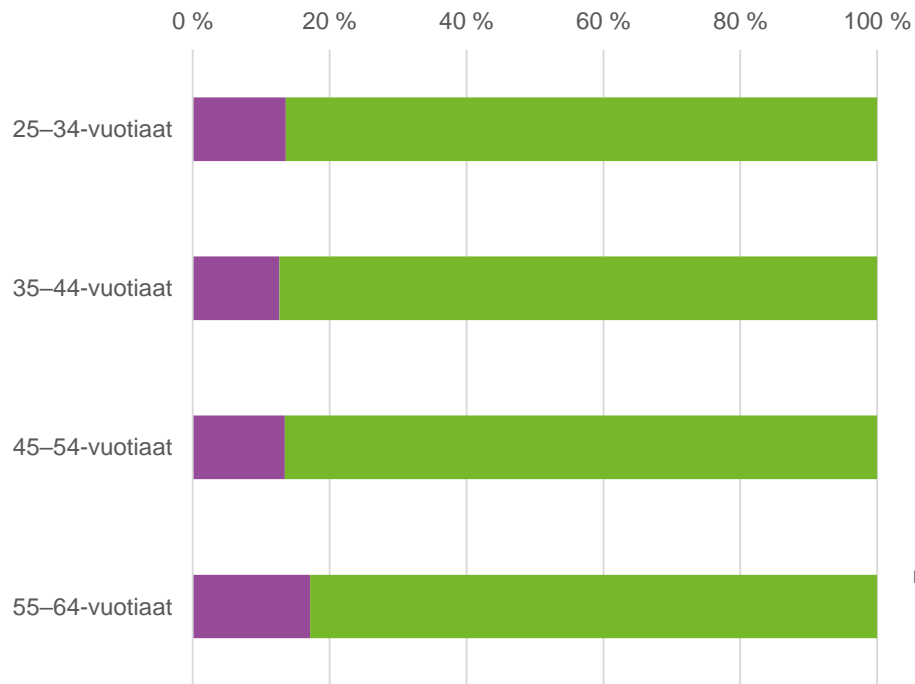

- Heikompien perustaitojen varassa olevat aikuiset:
 - OECD:n PIAAC-tietojen perusteella heikko lukutaito ja/tai heikot numeeriset taidot, 25 – 64-vuotiaat, jotka ymmärtävät korkeintaan lyhyitä tekstejä tutuista aiheista ja/tai pystyvät tekemään yksinkertaisia matemaattisia tehtäviä, kuten yksivaiheisia laskelmia ja yksinkertaisia prosenttilaskuja.
- Aikuiset, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa
- Heikompien perustaitojen varassa tai ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat aikuiset eivät ole täysin samoja ryhmiä, mutta ne ovat vaan päällekkäisiä
 - Joillakin perusasteen varassa olevilla aikuisilla voi olla hyvät perustaidot
 - Joillain tutkinnon suorittaneilla voi olla heikot perustaidot taitojen heikentymisen tai koulutuksen heikon laadun vuoksi, OECD:n mukaan kolmasosa heikkojen perustaitojen varassa olevilla on myös matala koulutustaso, puolella toisen asteen tutkinto ja yli kymmenesosalla korkea-asteen tutkinto

25-64-vuotiaiden koulutustaso

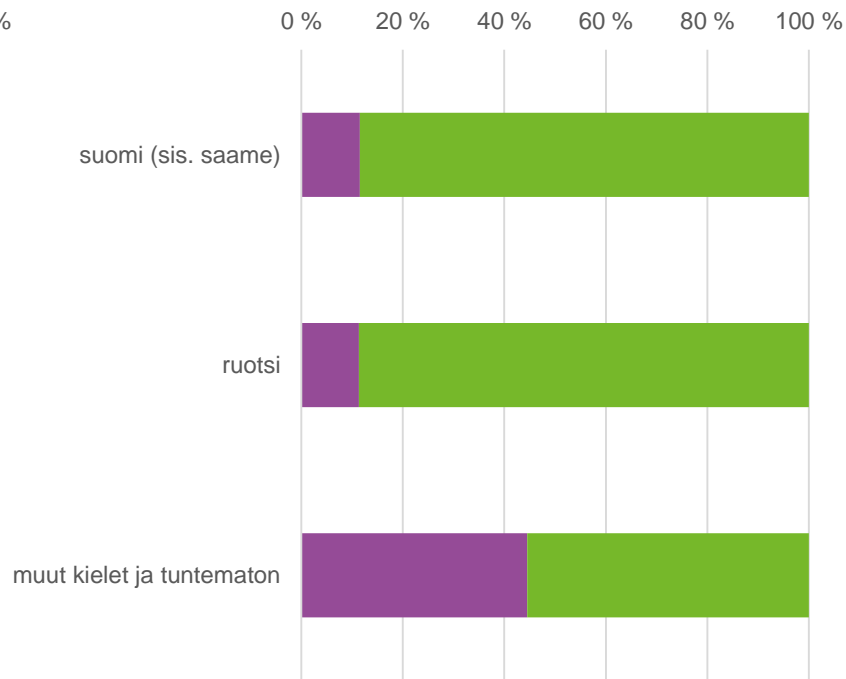

Ikäryhmä

■ Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon
■ Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet

Äidinkieli

■ Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto tuntematon
■ Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet

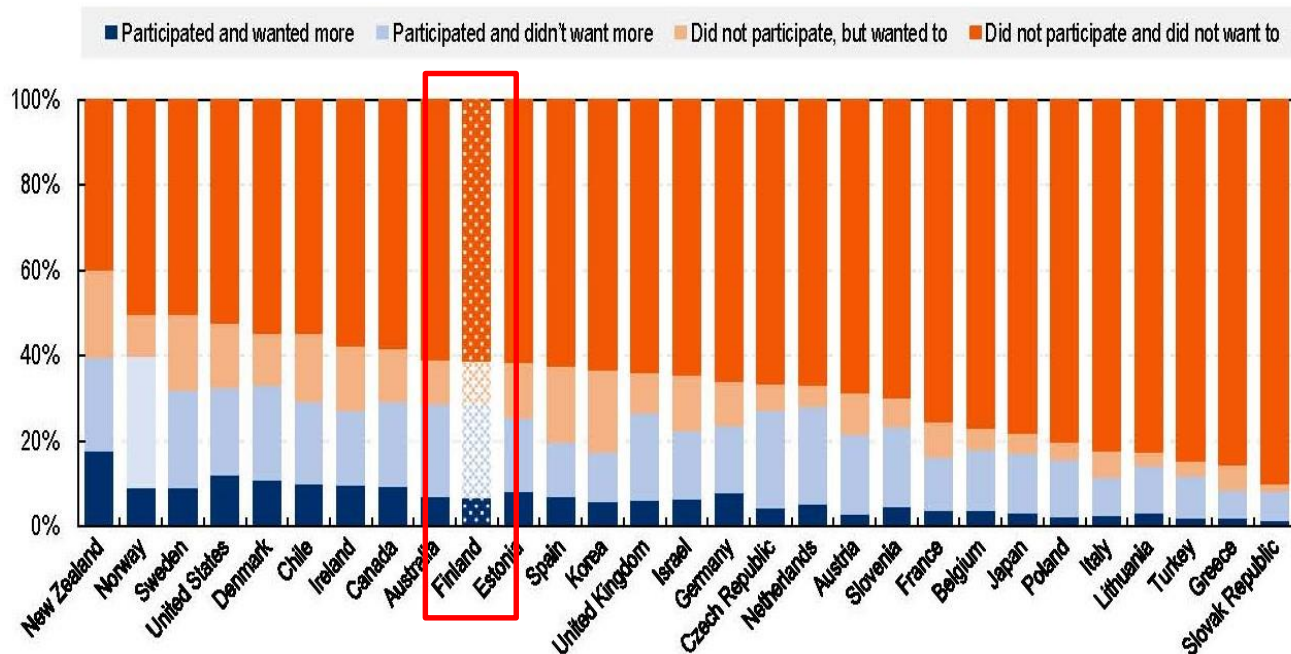
Aliedustettujen ryhmien ominaispiirteitä (OECD)

- Heikkojen perustaitojen varassa olevissa yliedustettuna
 - Vanhemmat ikäluokat (yli puolet vähintään 55-vuotiaita)
 - Maahanmuuttajat (yli kymmenesosa maahanmuuttajataustaisia, 44 % maahanmuuttajista heikot perustaidot)
 - Henkilöt, joiden vanhempien koulutustaso heikko (vaikutus suurentunut ajan myötä, erottuu nuoremmassa ikäluokassa)
 - Työvoiman ulkopuolella olevat ja työttömät
 - Pienemmät tuloluokat
 - Pienissä yksityisen sektorin yrityksissä työskentelevät ja yksinyrittäjät
 - Työntekijät, jotka tekevät manuaalista rutiinityötä ja joissa korkeampi riski työn automatisoinnista (maatalous-, teollisuus-, rakennus-, logistiikka-, majoitus ja ravintola-aloilla työskentelevät)
- Perusasteen varassa olevat saman tyyppinen ryhmä, erotuksena edelliseen:
 - Ikääntyneiden miesten osuus suurempi
 - Maahanmuuttajien osuus pienempi
 - Julkisella sektorilla työskentelevien osuus suurempi

Figure 4.7. Many adults with low skills neither participate nor do they want to

Adults aged 25-64 with low skills who participated in job-related education and training in the past 12 months, 2012/2015, %

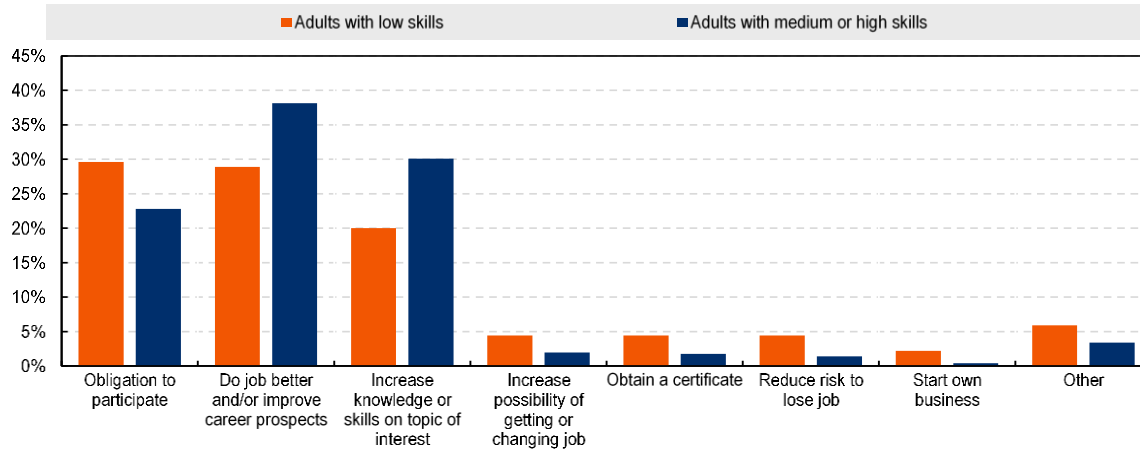

**Motivaation
puute
suurempi
ongelma
muihin
Pohjoismaihin
verrattuna**

Koulutukseen osallistumisen syistä

Figure 0.13. Many adults with low basic skills participate in learning because they have to

Main reason for participating in learning in Finland, %

Monet (heikot perustaidot omaavat) osallistuvat koska on pakko tai kehittääkseen osaamistaan tai uranäkymiään

Note: Adults with low basic skills scored lower than level 2 in either literacy or numeracy, while adults with medium or high skills scored at least level 2 in both numeracy and literacy. Reasons for participating in formal or non-formal adult education for job related reasons over the past 12 months.

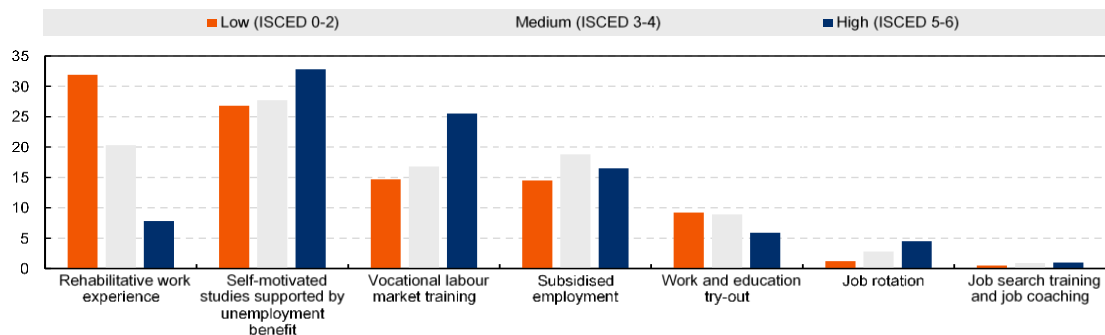
Source: PIAAC (2012, 2015)

Koulutukseen osallistumisen esteistä

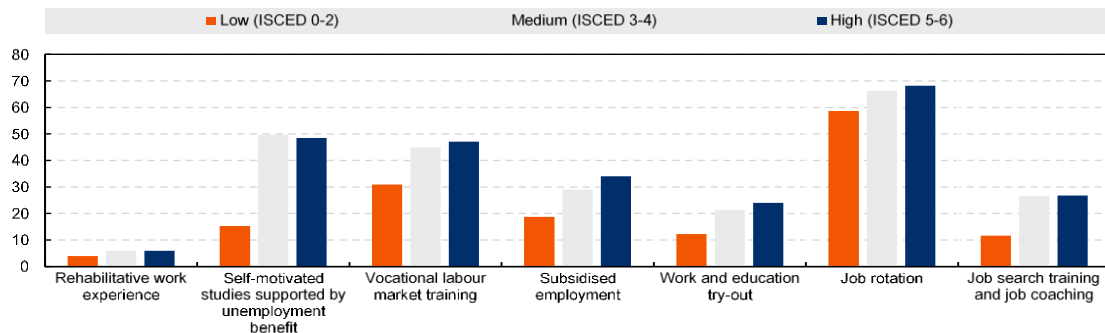
- Taipumus aliarvioida hyötyjä ja yliarvioida kustannuksia (vaadittava työmäärä, maksut, palkan alenema) sekä jättää huomiotta epäsuoria hyötyjä
- Negatiiviset kokemukset heikentävät luottamusta omiin kykyihin (negatiiviset asenteet liittyvät erityisesti luokkamuotoiseen opiskeluun)
- Lähipiirin vaikutus opiskelua koskeviin päätöksiin ja opiskelumotivaatioon

Figure 0.14. Adults with low basic skills do not participate in the active labour market programmes that yield the best labour market outcomes for them

Panel 1: Participation in ALMPs by level of education, distribution across programmes, 2018, %

Panel 2: Share of programme participants in employment three and six months after the end of the programme by programme and by level of education, 2016, %

Osallistuvat vähän toimenpiteisiin, joiden jälkeen työllistyminen yleisintä

Huomattava valikoitumisen vaikutus

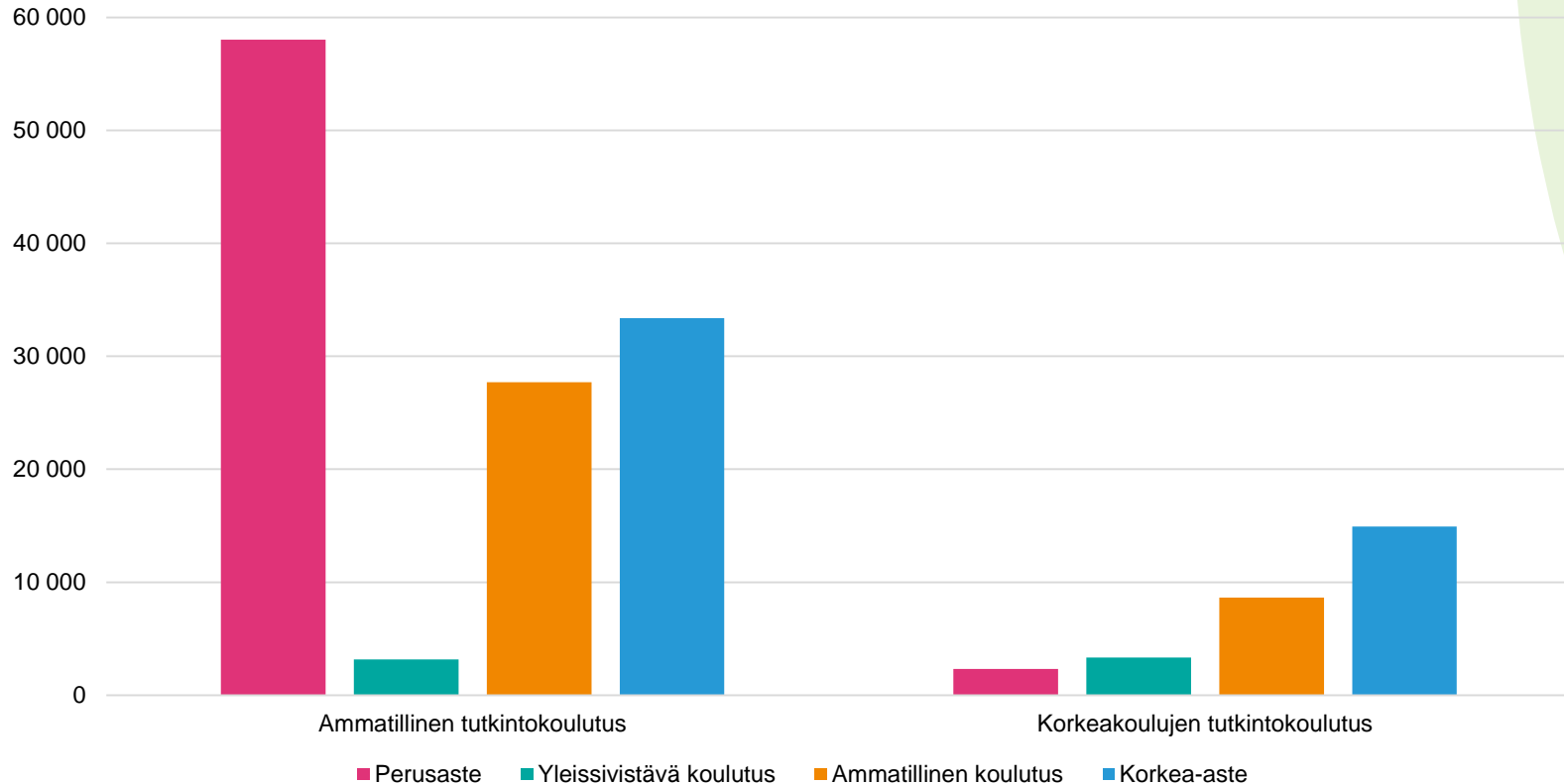
Note: Panel 1: Participation in ALMPs by age and level of education of the unemployed, distribution. Panel 2: Share of programme participants in employment three and six months after the end of the programme by programme and by level of education, 2016.
Source: Ministry of Economic Affairs and Employment (2019), M. Tuomaala (2018.)

Nykyinen palvelujärjestelmä aliedustetuille ryhmille: koulutus

- Mahdollisuus hyödyntää julkisesti rahoitettua tutkintokoulutusta ja ei-tutkintoon johtavaa koulutusta (OKM:n ja TEM:n alaiset koulutukset, omaehtoinen ja työvoimakoulutus)
- Työllisillä mahdollisuus osallistua työnantajien rahoittamaan koulutukseen (riippuen työnantajasta)
- Ammatillinen ja korkeakoulujen tutkintokoulutus (TK:n aineisto 2018)
 - Yli 25 v. ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevista, työttömistä tai työvoiman ulkopuolelta tulevista uusista opiskelijoista suurin osa aloittaa ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa
- Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelu (Räisänen 2020):
 - Kasvanut viime vuosina erityisesti maahanmuuttajien suuremman osallistumisen takia
 - Opiskelevista suurin osa on taustaltaan pelkän perusasteen tai korkeintaan toisen asteen suorittaneita
- Valtionosuudella rahoitettu ja hankittu työvoimakoulutus (TEM 2019)
 - Runsas kolmannes kaikista työvoimakoulutuksen aloittaneista oli vailla perusasteen tai lukion jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta koulutusta

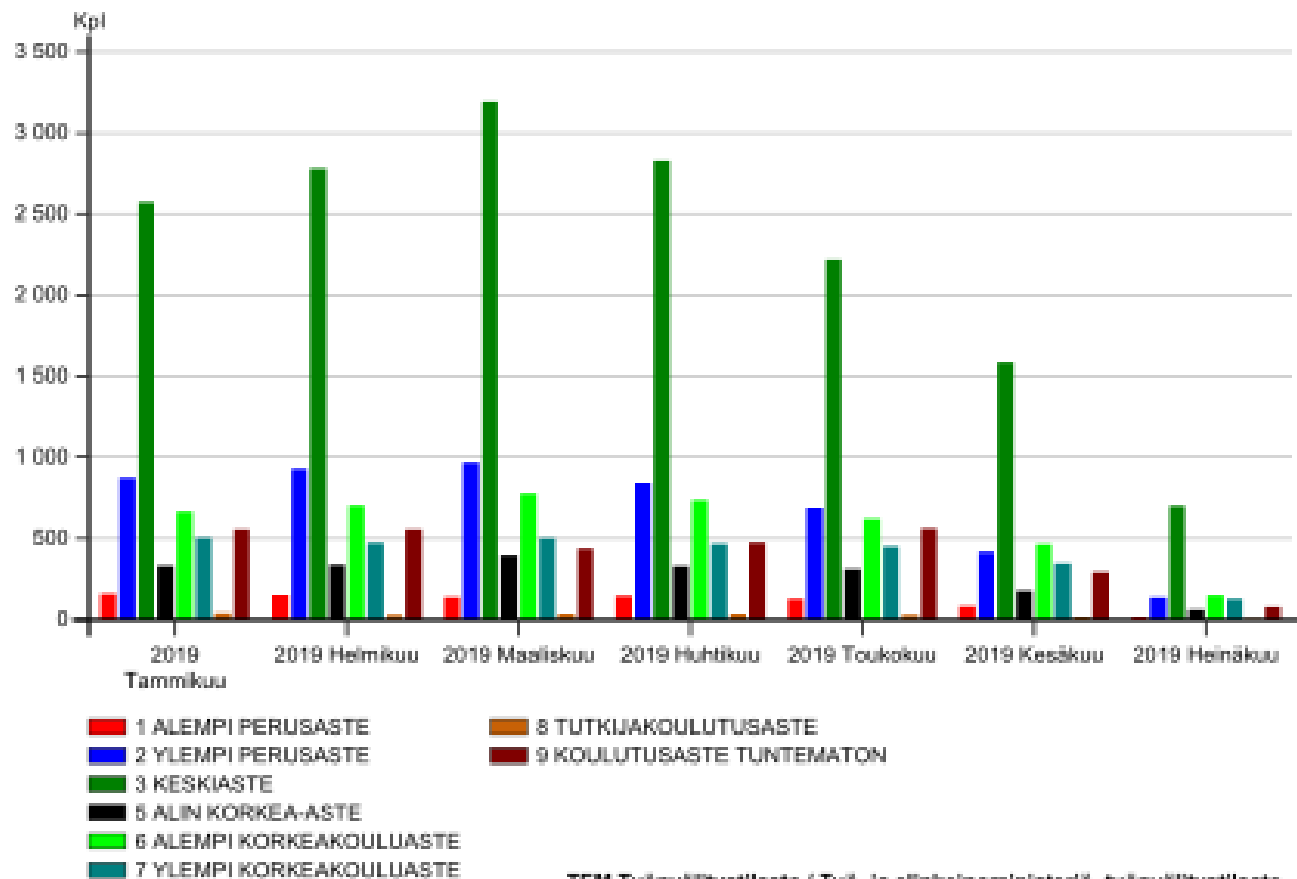
Ammatillisen ja korkeakoulujen tutkintokoulutuksen 25-59-vuotiaat uudet opiskelijat koulutustaustan mukaan

Lähde: Tilastokeskus 2018, uudet opiskelijat ammatillisessa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa

3910. Hankitun työvoimakoulutuksen aloittaneet lähtökoulutusasteen mukaan

Tammi- heinäkuu 2019

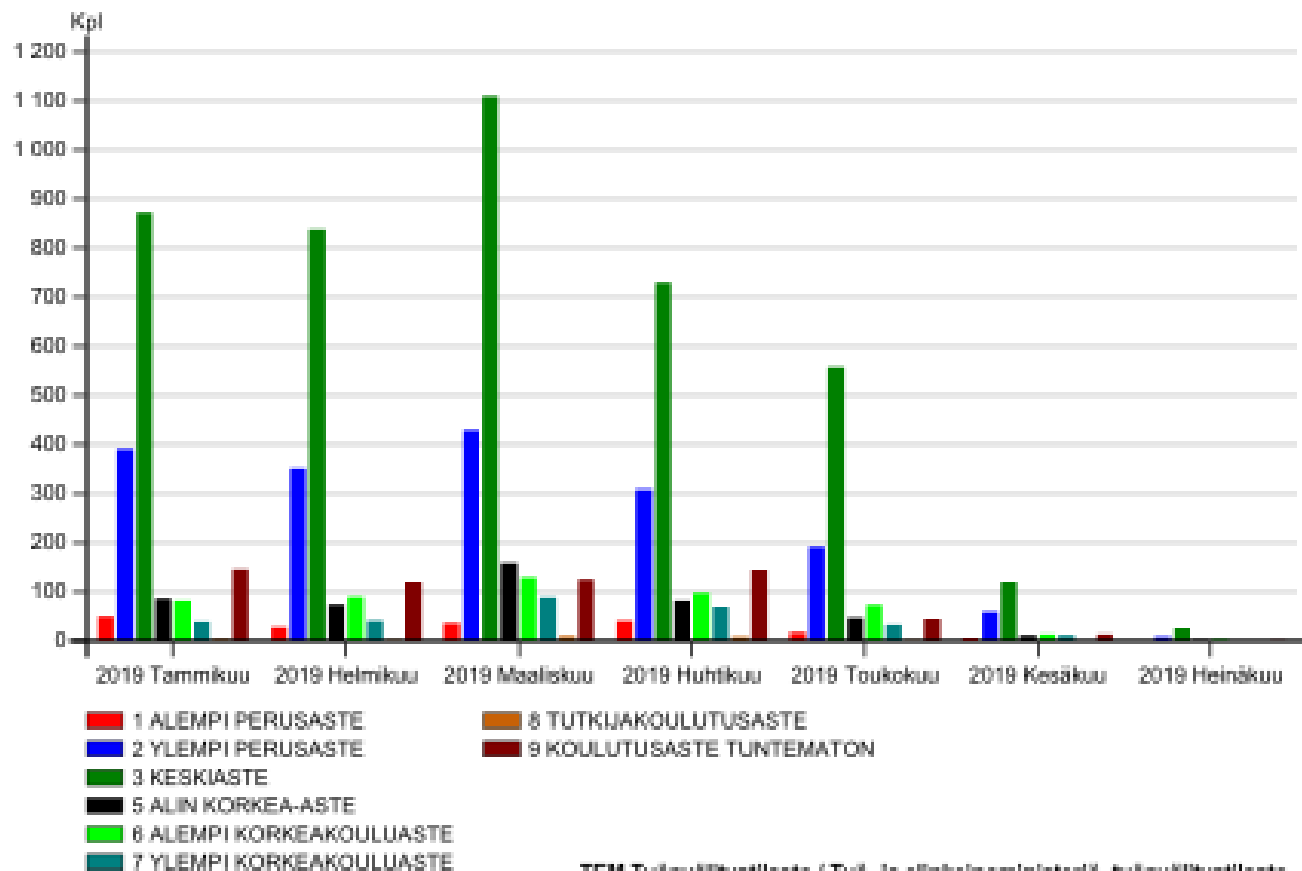

TEM Työnvälitystilasto / Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

3910. VOS-työvoimakoulutuksen aloittaneet koulutustaustan mukaan

Tammi-heinäkuu 2019

TEM Työväkoulutustilasto / Työ- ja elinkeinoministeriö, työväkoulutustilasto

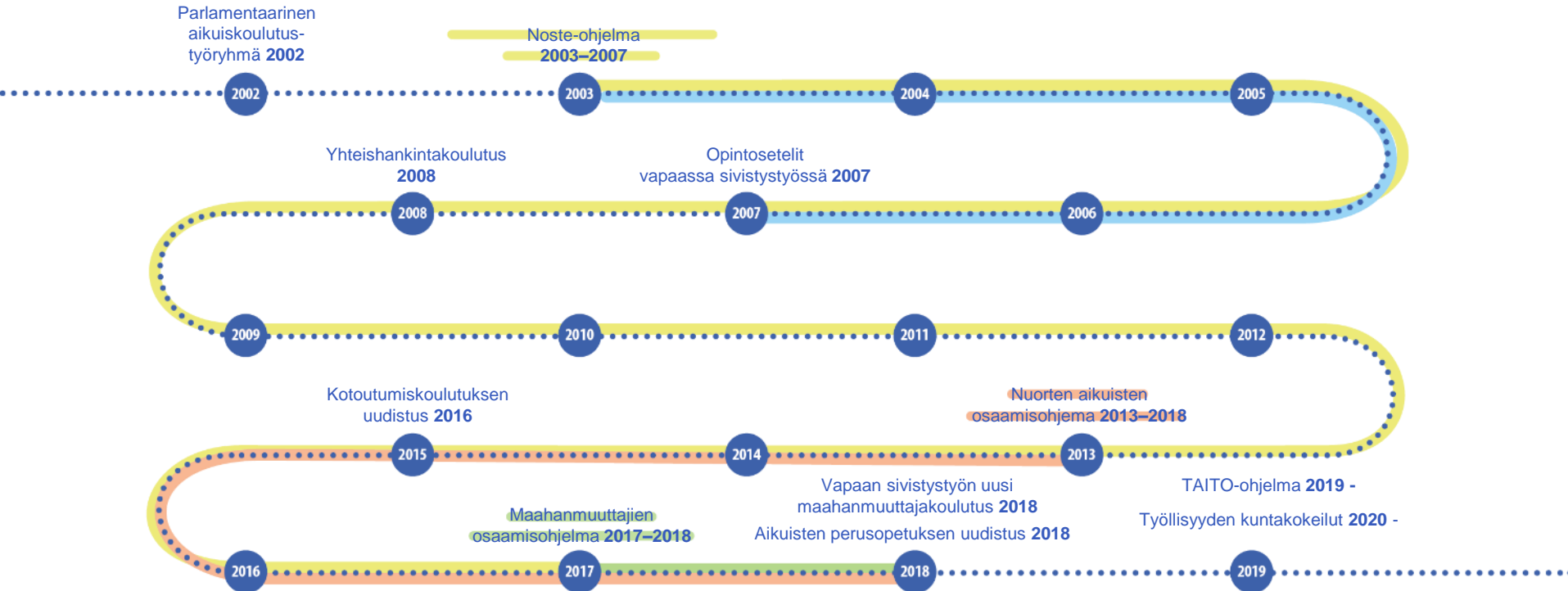

Nykyinen palvelujärjestelmä aliedustetuille ryhmille: ohjaus

- Koulutuksen yhteydessä tarjottava ohjaus (koulutukseen hakeutuvat ja opiskelijat)
- TE-toimistojen tarjoama ohjaus (kaikille halukkaille)
- Monialaiset ohjaamot (alle 30-vuotiaat) ja työllistymistä edistävät monialaiset yhteispalvelut TYP:t (pääasiassa pitkäaikaistyöttömät ja alle 24v jotka olleet työttömänä yli 6 kk)
- Osaamiskeskukset ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteet (maahanmuuttajat)
- Ohjaus muiden julkisten palvelujen yhteydessä esim. sote-palvelut, etuudet (palvelujen asiakkaille)
- Muiden toimijoiden tarjoama ohjaus esim. ammattiliitot ja järjestöt, yksityiset palveluntuottajat, työnantajat

Aliedustettujen ryhmien osaaminen - aikaisempina vuosina toteutettuja toimenpiteitä

OECD: Nykyisen palvelujärjestelmän haasteet aliedustettujen ryhmien näkökulmasta

Kokonaisvaltaiset neuvonta- ja ohjauspalvelut riittämättömät

- Yleisimmät osallistumisen esteet työstä tai perheestä johtuva ajan puute, motivaatio ja tiedon puute
- Osallistumisen esteet kasautuvat
- Koulutusjärjestelmässä vaikea navigoida
- Matalan kynnyksen monialaisia ohjauspalveluja vain rajatuille kohderyhmille

Kohdennettu koulutustarjonta puuttuu

- Heikommat edellytykset hyödyntää avointa, universaalia koulutustarjontaa
- Erityisesti heikot perustaidot omaavat tarvitsevat räätälöityä koulutusta (käytännöllinen, ongelmanratkaisutilanteisiin ja työhön kytkeytyvä opiskelu)

Hakeva toiminta on riittämätöntä

- Sisäänrakennettu ajatus siitä, että koulutukseen hakeutuminen on yksilön oma valinta
- Aikuisten etsivälle työlle ei ole kohdennettua rahoitusta

Kansainväliset esimerkit: neuvonta- ja ohjauspalveluiden koordinaatio

- **Norja:** Kompetanse Norge (ministeriön alainen virasto), jossa valtakunnallinen koordinaatioyksikkö elinikäiselle ohjaukselle
 - Tukee, kehittää ja neuvoo alueellisten keskusten toimintaa ja uraohjausta eri sektoreilla (koulut, yliopistot, työllisyyspalvelut) ja kehittää digitaalista ohjausta
- **Skotlanti:** Skills Development Scotland (ministeriön alainen virasto), tarjoaa ohjaus- ja urapalveluja kaiken ikäisille riippumatta työmarkkina-asemasta
 - Ohjaus tapahtuu kouluissa sekä alueellisissa keskuksissa sekä digitaalisesti
 - Johtaa uraohjauksen strategista kehittämistä ja tiedolla johtamista
- **Irlanti:** National Centre for Guidance in Education (ministeriön alainen virasto), joka kehittää ja tukee opetusalan laadukasta ohjausta osana elinikäistä oppimista
 - kehittää ohjemateriaaleja, antaa ohjeita hyvistä toimintatavoista, jakaa tietoa ammattilaisille ja tukee innovointia ja pilottihankkeita, kehittää ja organisoii jatkuvaa oppimista, laatii tutkimuksia ohjauskäytännöistä ja – tarpeista sekä antaa politiikkaehdotuksia

Kansainväliset esimerkit: kohdennettu koulutustarjonta

- **Unkari:** Avoimet oppimiskeskukset (Open Learning Centers) tarjoavat 20-30 tunnin opiskelukokonaisuuksia.
 - Opiskelumateriaalit on erityisesti suunniteltu aikuisille, joilla on heikot perustaidot. Opiskelumenetelminä käytetään keskustelua ja ryhmitöitä.
- **Itävalta:** Perustaitojen vahvistamiseksi käynnistettyä ohjelmaa (Initiative Adult Education), jota toteuttavat ministeriön hyväksymät oppilaitokset
 - Kriteereinä ovat aikuisten tarpeisiin sovelletut sisällöt, kurssien laatu ja opetus- ja ohjaushenkilöstön pätevyys. Ohjelmassa tarjotaan myös moniammatillista ohjausta ja opintojen henkilökohtaistamista. Ohjelmaa on saanut ESR-rahoitusta.
- **Norja:** Perustaitoihin liittyvä ohjelmaa (Norwegian Skills Plus Work) myöntää avustuksia yrityksille, jotka tarjoavat työntekijöilleen koulutusta, jossa yhdistetään ammatillisia sisältöjä ja perustaitoja koskevia sisältöjä sekä vahvistetaan opiskelumotivaatiota.
 - Ohjelmassa keskitytään luku- ja kirjoitustaitoihin, numero- ja digitaalisiin taitoihin ja kommunikaatiotaitoihin. Käytettävissä on kansallisesti valmistettua opiskelumateriaalia ja ohjeistusta. Ohjelmassa painotetaan Pk-yrityksiä ja aloja, joilla on erityistä tarvetta perustaitojen vahvistamiseen.

Kotimaiset ja kansainväliset esimerkit: hakeva toiminta

- **Valtakunnallinen NOSTE-ohjelma:** aikuisten koulutustason kohottamisohjelma, jonka tarkoituksena oli parantaa enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden aikuisten työelämässä pysymistä ja urakehitystä, lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoimavajausta ja vaikuttaa työllisyysasteeseen
 - hyvinä toimintatapoina henkilökohtaiset yhteydenotot, monikanavainen toimintatapa ja vertaistuki.
- **Espoon kaupungin KYKY-projekti:** Kouluyhteisö kehittää yhdessä yritysten ja yhteisöjen kanssa oppimista ja kasvua edistäviä tuotteita ja palveluja.
 - yhtenä kohderyhmänä olivat maahanmuuttajakotivanhemmat, joiden tavoittamiseksi hyödynnettiin kuntia ja kielenopiskeluryhmiä, ja esimerkiksi kauppoja.
- **Iso-Britannia:** Ammattiliiton johtama hanke Iso-Britanniassa (Unionlearn) kouluttaa koulutus-/opiskeluedustajia, jotka edistävät opiskeluun liittyviä positiivisia asenteita, auttavat yksilöitä identifioimaan koulutustarpeitaan ja organisoivat mahdollisuuksia opiskeluun ja perustaitojen parantamiseen.
 - Hankkeen vaikutusten arviointi on osoittanut sen olleen erityisen onnistunut heikot perustaidot omaavien, ikääntyneiden ja etnisten vähemmistöjen kohdalla.

Keskusteltavaksi

- Mitä jo tehtyä tulisi jatkaa/vahvistaa?
 - *Mikä nykyisessä järjestelmässä toimii aliedustettujen ryhmien näkökulmasta?*
- Mitä uutta pitäisi tehdä tulevaisuudessa?
 - *Mitä uutta tarvitaan aliedustettujen ryhmien koulutukseen osallistumisen lisäämiseksi? Onko OECD:n huomiot oikeita, tarvitaanko muuta?*
- Mihin suuntaan valmistelua tulisi jatkaa?
 - *Mitä voidaan oppia kansainvälisistä esimerkeistä?*

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Jotta uudistus on mahdollinen,
on tärkeää löytää
yhteinen linja ja tahto.**